

УДК 15.0:167/168:378

**ВИЩА ТЕХНІЧНА ШКОЛА ЯК ХРАМ НАУКИ ТА КУЛЬТУРИ***О.М. Скороход*

*У статті розглянуто запропоновану її автором "Концептуальну модель формування мультикультурної особистості" та прикладний аспект використання цієї методології - "Модернізація гуманітарного та соціально-економічного змісту вищої технічної освіти".*

**Ключові слова:** *виховання мультикультурної особистості, забезпечення оптимальних умов мультикультурного виховання.*

**Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями**

Ми живемо в світі, наповненому новими здобутками, звершеннями та ідеалами. Світі, який знаходиться в постійній динамічній площині та який формуємо і збагачуємо ми та наше прийдешнє покоління.

Яким повинно бути це покоління? Як нам, викладачам вищих навчальних закладів, його виховувати? Та як забезпечити оптимальні умови для ефективного мультикультурного його виховання?

Відповіді на ці та інші запитання *автор публікації, Олена Миколаївна Скороход, хоче дати у формі її філософсько-психологічних роздумів, які вона назвала "Вища технічна школа як храм науки та культури".*

**Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор**

Загальноприйнятим є факт, що вища технічна школа та інші негуманітарні заклади вищої освіти є храмом фахових знань та науки. Храмом, в якому гуманітарні предмети та факультативи займають одне із останніх місць.

Але не вже сучасний фахівець сфери інженерії та технологій (ІТ) повинен бути монокультурною особистістю? Адже цей фахівець живе не тільки в сучасному техногенному світі, наповненому здобутками у галузі техніки, виробничих, інформаційних, комунікаційних та інших технологій, але й у світі гармонії та краси, наповненому здобутками та великими істинами соціальної та національної культури, релігійної та етичної

культури, естетичної культури та культури душі і тіла індивіда.

На сучасному етапі розвитку системи підготовки фахівців сфери ІТ пропонується часткове вирішення цієї проблеми у науково-педагогічному дисертаційному дослідженні вченого-педагога нашої країни - Олексенко В.М. "Теоретичні і методичні засади реалізації інноваційних технологій у підготовці майбутніх фахівців інженерних спеціальностей".

Стосовно проблематики *виховання особистості* написано багато творів і наукових робіт, чільне місце серед яких займають праці представників психології особистості та виховання – це праці відомих теоретиків – З. Фрейда, К. Юнга, Е. Фромма, А. Адлера, С.Л. Рубінштейна, А. Бандура, Ю.Б. Гіппенрейтер та інших, аналітичний огляд яких представлено у роботах В.Я. Яблонко "Психолого-педагогічні основи формування особистості" [11], О.І. Власової "Педагогічна психологія" [4] та ін.

#### **Формування цілей статті (постановка завдання)**

Для вирішення проблеми "*Виховання мультикультурної особистості*" та проблеми "*Забезпечення оптимальних умов для ефективного мультикультурного виховання особистості у вищій технічній школі*" автор публікації пропонує "Концептуальну модель формування мультикультурної особистості", яка є синтезом ідеалістично-матеріалістичної психології автора [9], "Методології формування культури душі індивіда" [8], яка теж запропонована автором, та психології культури, психології особистості і виховання; та прикладний аспект використання цієї методології "Модернізація гуманітарного та соціально-економічного змісту вищої технічної освіти".

#### **Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів**

Виклад основного матеріалу. Розглянемо "Концептуальну модель формування мультикультурної особистості".

Як стверджують вчені-психологи, виховання особистості [4] – це процес свідомого, цілеспрямованого й систематичного формування особистості, який здійснюється в межах і під впливом соціальних інституцій (родини, виховних і навчальних закладів, установ культури, суспільних організацій, засобів масової інформації тощо) з метою підготовки до повноцінного життя й самореалізації в суспільстві, до життєдіяльності в різних сферах соціальної практики (професійно-трудової, сімейно-побутової, суспільно-політичної й культурної) та до виконання певних соціальних функцій, прийняття соціальних ролей.

Та в доповнення цього твердження *автор публікації вважає*, що виховання особистості – це також гіперскладний, динамічний, відкритий та багатогранний процес подальшого формування особистості.

Розглянемо семантичний зміст інформативних одиниць – *гіперскладний, динамічний, відкритий та багатогранний виховний процес* відповідно до концепції ідеалістично-матеріалістичної психології автора [9].

Семантичний зміст інформативної одиниці - *гіперскладний виховний процес*. Гіперскладний, тому що *включає такі основні психологічні аспекти*:

*По-перше*, кожна особистість є унікальним Божим Творінням і тому для кожної особистості необхідний лише прийнятний для неї виховний вплив та підхід.

*По-друге*, вже при народженні душа кожного індивіда має певний рівень сформованих знань, які прийнято називати обдарованістю та талантом, і тому потребує нових системних знань різного рівня складності та за різною тематикою.

*По-третє*, кожна душа індивіда є складним континуумом, який включає такі основні компоненти:

– інтегральні ідеально-матеріальні вияви (термін запропоновано автором), які прийнято називати *психічними явищами* і до яких належать: *емоції, почуття, воля* та ін.;

– інтегральні ідеально-матеріальні функції (термін запропоновано автором), які прийнято називати *вищими психічними функціями* і до яких належать: *пам'ять, мислення, мова* та ін.;

– інтегральні ідеально-матеріальні стани (термін запропоновано автором), які прийнято називати *темпераментом*.

*По- четверте*, душа кожного індивіда підлягає впливу ендогенних (внутрішніх) факторів. До ендогенних факторів належить *позитивна та негативна самоактуалізація душі* індивіда, яку автор назвала *позитивною та негативною ендогенною енергією* і яка одночасно є її інтегральними ідеально-матеріальними виявами, функціями та станом. Це – емоції, почуття, воля, пам'ять мислення та ін.

Семантичний зміст інформативної одиниці - *динамічний виховний процес*. Динамічний, тому що *потребує постійного оновлення та вдосконалення*.

Семантичний зміст інформативної одиниці - *відкритий виховний процес*. Відкритий, тому що *душа індивіда підлягає впливу первинних екзогенних (зовнішніх) факторів*. До первинних екзогенних факторів

належать позитивні та негативні знання та досвід, які здобуваються індивідом в процесі його взаємодії з соціальними системами, такими як (класифікацію соціальних систем взято із: [1]): первинні об'єднання (сім'я), системи навчання (школа, вищий навчальний заклад тощо), робочі групи, системи оточення, соціальні об'єднання, етнічні системи тощо. Ці *екзогенні фактори є позитивною та негативною актуалізацією душі індивіда, яку автор назвала позитивною та негативною екзогенною енергією.*

Семантичний зміст інформативної одиниці - багатогранний виховний процес. Багатогранний, тому що *повинен бути спрямований на формування мультикультурної особистості.*

*На думку автора, мультикультурна особистість – це індивід, який є високоорганізованою, самодостатньою, гармонійною та високодуховною особистістю.*

Для формування мультикультурної особистості *автор публікації пропонує "Концептуальну модель формування мультикультурної особистості", яка включає такі основні ієрархічні рівні:*

Перший рівень – це виховання високодуховної особистості.

*На думку автора, високодуховна особистість – це індивід, який у своєму духовному розвитку досяг найвищого рівня культури душі за методологією формування культури душі індивіда, яка запропонована автором і яку викладено в її статті: "Культура душі фахівців сфери інженерії та технологій як фактор гуманізації вищої освіти України".*

Наведемо стислий опис "Методології формування культури душі індивіда".

Культура душі індивіда – це позитивна актуалізація душі індивіда на основі знань із різних галузей психології, *таких як: психологія пам'яті, психологія мислення, психологія емоцій, соціальна психологія, комунікативна психологія, соматична психологія, трансперсональна психологія, психологія буддизму, езотерична психологія суфізму, ідеалістично-матеріалістична психологія автора статті, а також теософії О.П. Блаватської [3] та заповідей християнської релігії і видатного релігійного діяча Матері Терези Калькуттської.*

Культура душі індивіда – це позитивна самоактуалізація душі індивіда, а саме *володіння системними знаннями та мистецтвом удосконалювати інтегральні ідеально-матеріальні вияви, функції та стани своєї душі.*

"Методологія формування культури душі індивіда" включає такі шляхи досягнення її найвищого рівня.

Перший шлях досягнення найвищого рівня культури душі - це *дотримання основних заповідей Бога*, які проповідує християнська релігія і які автор пропонує в такі інтерпретації:

*Люби людей*, тому що вони такі як ти,  
*Люби себе*, тому що ти – це частина Бога,  
*Люби Бога*, тому що він – це ВСЕ,  
*Люби Бога*, тому що він - це ЦАР ВСЬОГО!!!

Другий шлях досягнення найвищого рівня культури душі - це *дотримання основних заповідей видатного релігійного діяча Матері Терези Калькуттської*, а саме тих, які перераховані у такі цитаті:

*"Люди бувають нерозумні, нелогічні та егоїстичні, все одно прощайте їм.*

*Якщо ви проявляли доброту, а люди звинувачували вас в таємних особистих мотивах, все одно проявляйте доброту.*

*Якщо ви досягли успіху, то у вас може з'явитися безліч удаваних друзів і справжніх ворогів, все одно добивайтеся успіху.*

*Якщо ви чесні і відверті, то люди будуть обманювати вас, все одно будьте чесними і відвертими.*

*Те, що ви будували роками, може бути зруйновано водночас, все одно будуйте.*

*Якщо ви знайшли безхмарне щастя, вам будуть заздрити, все одно будьте щасливими. Добро, яке ви сотворили сьогодні, люди забудуть назавтра, все одно творіть добро.*

*Діліться з людьми кращим, що у вас є, і цього ніколи не буде достатньо, все одно діліться найкращим, що у вас є.*

*Врешті-решт ці люди переконуються, що ВИ - це для них ДАРУНОК БОГА!"*

Третій шлях досягнення найвищого рівня культури душі – це *той, який проповідує психологія буддизму* та який називається "Благородний восьмирічний шлях". Він включає такі принципи [6]:

- *правильне розуміння* – вільне від забобонів та оман;
- *правильне мислення* – високе і відповідне розумному індивіду;
- *правильна мова* – добра, відкрита, правдива;
- *правильні дії* – мирні, чесні, чисті;
- *правильний спосіб життя* – той, що не завдає збитку або небезпеки живим істотам;
- *правильне зусилля* – у самовихованні та у самоконтролі;

- *правильна увага* – активний, пильний розум;
- *правильне зосередження* – глибока медитація на істинній сутності життя.

Четвертий шлях досягнення найвищого рівня культури душі – це *той, який проповідує езотерична психологія суфізму* та який називається суфійським методом пізнання Бога. Він складається із таких основних "макамів" [6]

- *тауба, або тавба (покаяння)* – це усвідомлення негативної самоактуалізації душі та застосування відповідного позитивного її самовиховання та самовдосконалення;
- *вара (обачність, благочестя)* – це виважена мова (не допускати безглузких висловлень та не втручатися в чужі розмови), це виважені дії (уникати сумнівних та заборонних намірів), це виважений спосіб життя (утримуватися від неблагородних та аморальних вчинків);
- *зуфд (помірність)* – це помірна прихильність до партнерів протилежної статті, інших осіб і об'єктів своєї діяльності, стриманість у своїх намірах та вчинках та помірність у матеріальних благах;
- *фабр, сабр (терпіння)* – це вед стороннє та спокійне прийняття життєвих випробувань та милосерде ставлення до партнерів зі спілкування;
- *рида, риза (покірність, задоволеність)* – це *покірне прийняття життєвих випробувань та задоволеність своїм життям.*

П'ятий шлях досягнення найвищого рівня культури душі – це *той, який проповідує теософія О.П. Блаватської, соматична психологія, енергетична медицина, ідеалістично-матеріалістична психологія автора публікації* та який дозволяє привести до рівноваги душу та матеріальну систему індивіда. Наведемо його короткий опис.

Згідно з концепцією ідеалістично-матеріалістичної психології автора, потужність джерела живлення, яким є душа, залежить від позитивної та негативної ендогенної енергії.

Позитивна ендогенна енергія є *джерелом душі, який наповнює її всеосяжним спокоєм, надає рівноваги матеріальній системі індивіда та сприяє регенерації її компонентів.*

Джерелом позитивної ендогенної енергії є такі інтегральні ідеально-матеріальні вияви душі індивіда, як:

- *позитивні емоції* - радість, захват, піднесення та ін.;
- *позитивні почуття* - почуття власної гідності, світла надія, помірний інтерес, помірна любов, помірна самовідданість, позитивні:

моральні, естетичні, релігійні та інші почуття;

– *позитивна воля* - цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, принциповість, витримка, самостійність та ін.

Джерелом позитивної ендогенної енергії є такі інтегральні ідеально-матеріальні стани душі індивіда, як: *урівноважений та спокійний темперамент*.

Джерелом позитивної ендогенної енергії є такі інтегральні ідеально-матеріальні функції душі індивіда:

- *позитивна пам'ять*;
- *позитивне мислення*;
- *позитивна мова*.

Негативна ендогенна енергія є джерелом душі, який наповнює її всеосяжним неспокоєм, створює дисбаланс матеріальної системи індивіда та є причиною розладу її компонентів.

Джерелом негативної ендогенної енергії є відповідно – *негативні: емоції, почуття, воля, пам'ять, мислення*, а саме: страх перед невідомим, страх виявитися уразливим, страх бути незрозумілим, гнів, заздрість, образа, гордість, сором, відчуження, жадібність, невдоволеність своїм життям, немилосерде ставлення до себе та партнерів зі спілкування, надмірна прихильність до партнерів протилежної статі, інших осіб і об'єктів своєї діяльності та ін.

Окрім перерахованих вище шляхів досягнення найвищого рівня культури душі, існує багато інших способів її позитивної актуалізації та самоактуалізації. До них належать: психологічні тренінги, запропоновані А. Титарем та О. Титарь, трансперсональна терапія Б. Приленського та І. Приленської, біоенергопластика І. Куріс, система цілісного руху М. Кудряшева та Н. Андреєвої, медитації, йога та інші, аналітичний огляд яких представлено авторами В. Майковим та В. Козловим у своїй роботі – "Трансперсональная психология: истоки, история, современное состояние"[6].

Другий рівень – це виховання високоорганізованої та самодостатньої особистості (про це докладно див. в роботах 1, 4, 7, 10, 11 та ін.).

На думку автора та представників психології культури, психології особистості та виховання, високоорганізована та самодостатня особистість – це індивід, який у своєму інтелектуальному, духовному та прагматичному розвитку досяг найвищого рівня фахової, соціальної, економічної, політичної, правової, етичної культури.

Третій рівень – це виховання гармонійної особистості (про це докладно див. в роботах 1, 2, 4, 5, 7, 10, 11 та ін.).

*На думку автора та представників психології культури, психології особистості та виховання, гармонійна особистість – це індивід, який у своєму інтелектуальному, духовному та фізичному розвитку досяг найвищого рівня національної, релігійної, естетичної культури та культури тіла і культури статевої та сексуальних відносин між чоловіком та жінкою.*

Як бачимо із наведеної вище "Концептуальної моделі формування мультикультурної особистості" – виховання особистості – це гіперскладний, динамічний, відкритий та багатогранний процес, який включає ієрархічні рівні мультикультурного виховання: перший – це виховання високодуховної особистості; другий – це виховання високоорганізованої та самодостатньої особистості і третій – це виховання гармонійної особистості.

*На думку автора, кожен із рівнів мультикультурного виховання потребує відповідної системи знань і умінь, педагогічної майстерності викладачів та фахівців психології і медицини і що є не менш важливим – забезпечення оптимальних умов для їх реалізації та втілення.*

Для вирішення цієї проблеми *автор пропонує* модернізувати гуманітарний та соціально-економічний зміст вищої технічної освіти таким чином.

Для формування високодуховної особистості необхідно впровадити предмет "Культура душі", який є доповненням академічного предмета "Психологія" з таким основними розділами: ідеалістично-матеріалістична психологія автора публікації, психологія пам'яті, психологія мислення, психологія емоцій, соціальна психологія, комунікативна психологія, соматична психологія, трансперсональна психологія, психологія буддизму, езотерична психологія суфізму.

Для формування високоорганізованої та самодостатньої особистості необхідно впровадити предмети та/або факультативи: "Діловий етикет", "Сімейна економіка", "Організаційна та етична культура", "Правова культура", "Екологічна культура" та ін.

Для формування гармонійної особистості необхідно впровадити предмети та факультативи: "Національна культура"; "Релігійна культура"; "Естетична культура"; "Культура статевої та сексуальних відносин між чоловіком та жінкою", що включає: психологію жінки, психологію чоловіка, сексуальну культуру та ін.; "Культура тіла", що включає: культуру сну,



культуру харчування, культуру дихання, фізичну культуру, але в іншій її формі, яка є прийнятною та цікавою для конкретного індивіда, та ін.

Окрім перерахованих вище можливих предметів та факультативів, процес виховання мультикультурної особистості необхідно також забезпечити: *висококваліфікованим та високодуховним науково-педагогічним, психологічним та медичним персоналом і відповідними культурними центрами*, такими як: центр культури душі та духовної культури, центр етичної та естетичної культури, центр культури тіла, центр благородних панянок, центр благородних та мужніх панів та ін.

### **Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку**

Як було зазначено автором публікації, виховання мультикультурної особистості – це гіперскладний, динамічний, відкритий та багатогранний процес подальшого формування особистості у світі матерії та людського буття.

Процес, який потребує від нас, викладачів вищих навчальних закладів, спеціалістів психології та медицини, вагомого терпіння та розуміння кожної унікальної особистості, якими є наші студенти та слухачі.

Процес, який потребує від нашої держави, органів місцевого самоврядування, національних та зарубіжних меценатів дієвої фінансової та матеріальної допомоги.

Зважаючи на цей факт, бажаю всім викладачам, спеціалістам психології та медицини бути далекоглядними та оптимістичними, чуйними, добрими та милосердними, а владі, місцевим органам самоврядування та меценатам - бути щедрими та великодушними.

### **Література**

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: довідник / Гельмут Бенеш; [пер. з нім.; наук. ред. пер. В.О. Васютинський ; худож. Герман і Катаріна фон Заальфред]. – К.: Знання-Прес, 2007. – 510 с.: іл.

2. Бергер Б. Анатомія душі и тела. Большая книга целительства. Тело как энергетическое поле и как сознание / Брюс Бергер; [пер. с англ. Я.В. Тимковой]. – М.: АСТ: Астрель, 2007. – 383 с.: ил.

3. Блаватская Е.П. Голос безмолвия. Семь врат. Два пути [Электронный ресурс] / Е.П. Блаватская; [пер. с англ. Е.Ф. Писаревой]. - Режим доступа: <http://www.theosophy.ru/lib/golos.html>.

4. Власова О.І. Педагогічна психологія: навч. пос. / О.І. Власова. – К.:

Либідь, 2005. – 400 с.

5. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб – 2-ге вид., допов. і переробл. / С.Г. Карпенчук. – К.: Вища шк., 2005. – 343 с.

6. Майков В. Трансперсональная психология: Истоки, история, современное состояние / В. Майков, В. Козлов. – М.: ООО "Издательство АСТ" и др., 2004. – 603 с.

7. Мацумото Д. Человек, культура, психология. Удивительные загадки, исследования и открытия / Дэвид Мацумото. - СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008. – 668 с.: ил.

8. Скороход О.М. Культура душі фахівців сфери інженерії та технологій як фактор гуманізації вищої освіти України / Олена Миколаївна Скороход // Гуманізм та освіта: збірник матеріалів X Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 14-16 вересня 2010 р.). – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2010. – С. 219-223. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://conf.vstu.edu.ua/humed/2010/3>.

9. Скороход О.М. Трактат "Про душу" в сучасній інтерпретації / Олена Миколаївна Скороход // III Міжнародна науково-практична конференція «Світоглядні основи та наукові докази Розумного Задуму в генезі життя та Всесвіту» (м. Київ, 19-21 травня 2011 р.). – відеозапис.

10. Степанов О.М. Основи психології і педагогіки: навч. пос. / О.М. Степанов, М.М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2005. – 520 с.

11. Яблонко В.Я. Психолого-педагогічні основи формування особистості: навч. пос. / В.Я. Яблонко.– К.: Центр учбової літератури, 2008. – 220 с.

*В статье рассмотрена предложенная ее автором "Концептуальная модель формирования мультикультурной личности" и прикладной аспект ее использования - "Модернизация гуманитарного и социально-экономического содержания высшей технической школы".*

**Ключевые слова:** *воспитание мультикультурной личности, обеспечение оптимальных условий мультикультурного воспитания.*

*The article gives characteristic to offered by the author "Conceptual model of forming of multicultural personality" and applied aspect of its usage - "Modernization of humanitarian and social-economic maintenance of high technical school".*

***Keywords:** education of multicultural personality, providing of optimum terms of multicultural education.*

**Скороход Олена Миколаївна** – кандидат технічних наук, доцент кафедри інформатики та комп'ютерних технологій Херсонського національного технічного університету (м. Херсон, Україна).

УДК 37.032:316.356.2

## **ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН НА СТРУКТУРУ, ФОРМИ ТА ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ СІМ'Ї**

***О.П. Сурженко***

*Стаття присвячується питанню впливу соціально-економічних змін у суспільстві на структуру сім'ї, та у статті доведено набування значення сімейних цінностей для людини у сучасному світі.*

***Ключові слова:** сім'я, форми сім'ї, виховання, сімейні цінності.*

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями**

У зв'язку з різкими змінами в економічній і соціальній сферах за останні 200 років змінилися структура, функції, моделі сім'ї. У статті простежуються причини змін, що сталися в суспільстві, спричинили за собою зміни структури і форм сім'ї. Кожен живий організм складається з клітин і його благополуччя залежить від здоров'я цих клітин, також будь-яка форма людського суспільства складається, врешті-решт, з сімей. Стосунки між чоловіком і жінкою в будь-якій формі є базисом для відтворення людства. Без нащадків сім'я вимирає і, як наслідок, скорочується і старіє суспільство. Те, якою буде сім'я, багато в чому буде залежати від економічних, громадських, світоглядних умов.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане розв'язання даної проблеми і на які спирається автор**